

Холодна Ю. Є.

к. е. н., доцент кафедри міжнародної торгівлі, митної справи та фінансових технологій

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Діжиченко Ю.С.

студентка ОПП «Фінанси і кредит», 3 курс,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

ПЕРЕШКОДИ ТА РИЗИКИ ДЛЯ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СТРАХОВОГО РИНКУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Інтеграція України до Європейського економічного простору передбачає поступове наближення всіх сфер фінансового сектору до стандартів Європейського Союзу. Одним із ключових компонентів цієї трансформації є страховий ринок, який має стати не лише ефективним економічним інструментом, але й важливим елементом соціального захисту населення. Проте на шляху до гармонізації з європейськими нормами існує низка перешкод та ризиків, що суттєво ускладнюють цей процес. Перешкоди – це чинники, які системно ускладнюють розвиток страхового ринку. Серед них варто виділити низький рівень страхового проникнення, недовіру населення до страхових компаній, низький рівень платоспроможності страховиків, а також наявність ознак недоброчесності та структурної недосконалості самого ринку. Зазначені вище системні проблеми на ринку страхування в Україні спричинені перш за все неналежним правовим регулюванням, а також недосконалою регуляторною політикою та браком належного нагляду за її реалізацією[1]. Ризики – це потенційні загрози, що можуть виникнути внаслідок зовнішніх або внутрішніх змін. До ключових ризиків сьогодення належать військові ризики та економічна нестабільність, спричинена війною, падінням економіки та зниженням купівельної спроможності населення.

Одними з провідних дослідників у сфері розвитку страхового ринку є: Н. М. Внукова, К. Г. Воблій, Н. Б. Грищенко, В. Д. Базилевич, В. І. Рудевська, В. М. Опарін, В. І. Рудевська, О. В. Погоріла. Праці науковців формують підґрунтя для подальшого аналізу та вироблення практичних рекомендацій щодо адаптації страхового ринку України до викликів європейської інтеграції, зокрема в контексті удосконалення законодавства, впровадження європейських стандартів та застосування інноваційних підходів у страхуванні.

У вересні 2019 року ухвалено Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг", згідно з яким з 01 липня 2020 року Національний банк України (далі – НБУ) стає регулятором та наглядовим органом на ринку страхування[2]. На початку 2024 року набув чинності Закон України «Про страхування», який було прийнято у листопаді 2021 року на заміну попереднього закону, що діяв з 1996 року. Новий закон зосереджує увагу на забезпеченні платоспроможності, прозорості та доброчесності страховиків по відношенню до клієнтів.

У результаті кількість зареєстрованих страхових компаній значно зменшилася (рис. 1). Така тенденція є прямим наслідком запровадження більш жорстких регуляторних вимог з боку НБУ, зокрема щодо платоспроможності, корпоративного управління та прозорості фінансової звітності. Посилення вимог призвело до виходу з ринку низки компаній, що не відповідали новим стандартам, а також до консолідації страхового сектора, що потенційно може сприяти його стабілізації та підвищенню довіри з боку споживачів у довгостроковій перспективі.

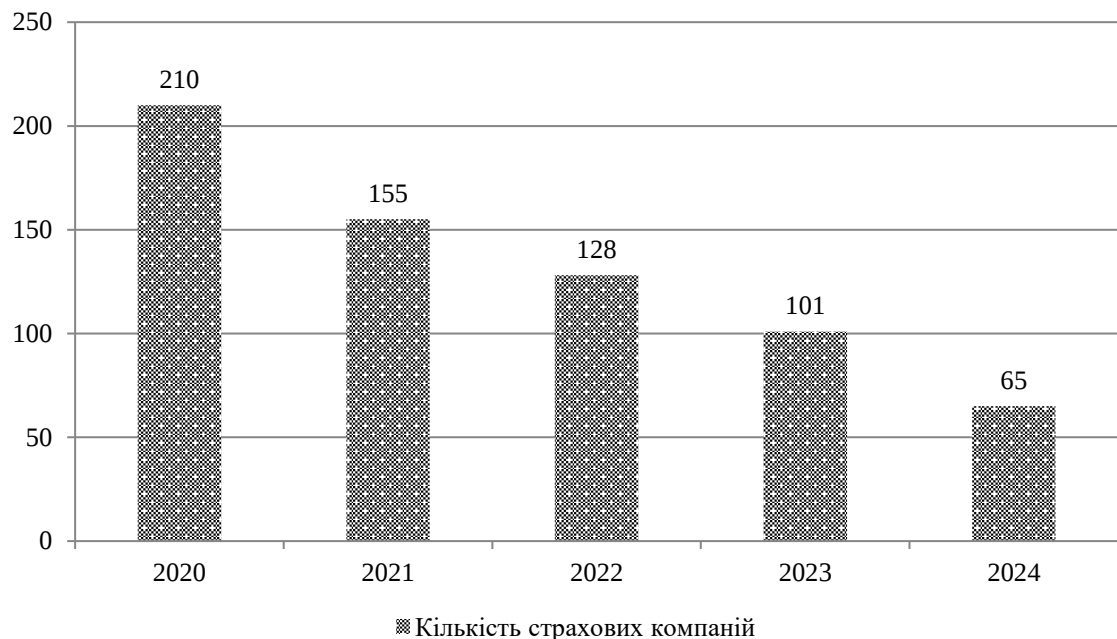

Рисунок 1. Динаміка кількості зареєстрованих страхових компаній в період з 2020 – 2024 рр.[3]

Незважаючи на регуляторну систему та передання функції нагляду НБУ, на ринку досі існують компанії, що функціонують переважно формально або з метою реалізації сумнівних схем. Така ситуація не лише підриває довіру до системи в цілому, а й перешкоджає залученню міжнародних партнерів та інвесторів, які очікують наявності прозорості та надійності. В результаті рівень страхового проникнення в Україні залишається критично низьким у порівнянні з країнами Європейського Союзу. Основними причинами такої ситуації є відсутність сформованої культури страхування, слабка фінансова грамотність населення, а також домінування обов'язкових форм страхування над добровільними. Більшість громадян користується страховими послугами лише у випадках, передбачених законом (автоцивілка чи медичне страхування для подорожей), і вкрай рідко – з власної ініціативи. У результаті, потенціал ринку значною мірою не реалізовується, що ускладнює його конкурентоздатність у контексті європейської інтеграції.

Серйозною перешкодою є глибока недовіра населення до страхових компаній. Значна частина споживачів скептично ставиться до можливості отримати страхове відшкодування вчасно та в повному обсязі[4]. Це спричинено випадками невиклат, затягуванням процесу врегулювання страхових подій, а також відсутністю чіткої і

зрозумілої комунікації з боку страховиків. Наслідком такого ставлення є відмова від добровільного страхування. У країнах Європейського Союзу високий рівень довіри до страхового сектору забезпечується через ефективні механізми нагляду, захисту прав споживачів та суворі вимоги до прозорості діяльності страхових установ. Україні ж необхідно докласти значних зусиль, щоб досягти подібного рівня.

Війна в Україні створила безпрецедентні військові ризики, які суттєво ускладнюють діяльність страхових компаній. Руїнування інфраструктури, обмеження страхування в прифронтових зонах, зростання невиплат призводять до втрати довіри й зниження попиту. Додатково, економічний спад, високий рівень безробіття та інфляція зменшили платоспроможність населення, що стримує розвиток добровільного страхування. Крім того, загальна нестабільність макроекономічного середовища, постійні загрози нових руїнувань, мобілізації та відсутність прогнозованості у податковій та бюджетній політиці унеможливають планування довгострокових страхових програм, зокрема у сферах страхування життя, медичного страхування, страхування відповідальності та пенсійного страхування.

Таким чином, військові ризики та економічна дестабілізація є суттєвими бар'єрами для адаптації до вимог Європейського Союзу, адже європейська модель страхування передбачає високу фінансову дисципліну, прозорість та надійність виплат. В умовах війни досягнення цих цілей є надзвичайно складним завданням. Для забезпечення повноцінної інтеграції до європейського страхового простору Україна має не лише гармонізувати законодавство, але й подолати внутрішні бар'єри, враховуючи поточні реалії війни та економічної нестабільності. Йдеться про необхідність формування нової культури страхування, підвищення фінансової грамотності громадян, запровадження ефективних механізмів регуляторного нагляду, а також очищення ринку від недобросовісних гравців. Лише за цих умов український страховий ринок зможе стати повноцінною частиною європейського фінансового простору та виконувати свою роль у зміцненні економіки й соціального добробуту громадян.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_2020.pdf (дата звернення: 06.05.2025).
2. Ключові тенденції страхового ринку України у 2023-2024 роках. Упевнений рух до Європейського Союзу - НАСУ. Асоціація страховиків. Страхування. Показники діяльності страховиків. URL: <https://nasu.com.ua/klyuchovi-tendencziyi-strahovogo-rynku-u/> (дата звернення: 06.05.2025).
3. Наглядова статистика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 06.05.2025).
4. Терещенко Т. Є., Карпушкіна О.С., Клокова Л.О. Аналіз рівня довіри населення до страхових послуг в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. № 6. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.6.54> (дата звернення: 06.05.2025).
5. Новий закон про страхування: ключові зміни. *Юридичні послуги, адвокати | Василь Кісіль і Партнери*. URL: <https://vkp.ua/publication/noviy-zakon-pro-strakhuvannya-klyuchovi-zmini> (дата звернення: 11.05.2025).